

ZAMONAVIY TA'LIM VA MA'NAVIY TARBIYA UYG'UNLIGI

Ilmiy maslahatchi: Samatov Xurshid Ulmasjonovich

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Samarqand filiali falsafa fanlari

dotsenti

Ro'ziyev Sayfullo Ravshanovich

Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Samarqand filiali

“Kompyuter injiniringi va sun'iy intellekt” fakulteti KI 25-01 guruh talabasi

sayfulloroziyev647@gmail.com

+998913111507

Annotatsiya.

Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimi va ma'naviy tarbiyaning o'zaro uyg'unligi, ularning jamiyat taraqqiyotidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida nafaqat bilim berish, balki yosh avlodni ma'naviy barkamol qilib tarbiyalash zarurati yoritiladi. Shuningdek, globallashuv sharoitida milliy va umuminsoniy qadriyatlarni saqlab qolish masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim, ma'naviyat, tarbiya, qadriyat, globallashuv, barkamol avlod, innovatsiya.

Аннотация.

В данной статье рассматривается взаимосвязь современного образования и духовного воспитания, их роль и значение в развитии общества. Освещается необходимость не только обучения, но и формирования духовно зрелой личности. Также анализируются вопросы сохранения национальных и общечеловеческих ценностей в условиях глобализации.

Ключевые слова: образование, духовность, воспитание, ценности, глобализация, личность, инновации.

Annotation.

This article examines the relationship between modern education and spiritual upbringing, as well as their role in societal development. It highlights the importance of not only providing knowledge but also forming morally mature individuals. The article also discusses the preservation of national and universal values in the context of globalization.

Keywords: education, spirituality, upbringing, values, globalization, personality, innovation.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotini belgilovchi eng muhim sohalardan biri sifatida jadal rivojlanib bormoqda. Dunyo miqyosida yuz berayotgan globallashuv jarayonlari, ilm-fan va texnika yutuqlari, raqamli texnologiyalar hamda innovatsion yondashuvlarning keng tatbiq etilishi ta'lim mazmuni va shakliga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va ilg'or tajribalar yordamida ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish va ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish imkoniyati kengaymoqda. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, bugungi murakkab va tezkor axborot almashinuvi sharoitida faqatgina bilim berish bilan cheklanib qolish yetarli emas. Chunki jamiyat taraqqiyoti uchun nafaqat chuqur bilimga ega, balki yuksak ma'naviyatli, mustahkam hayotiy pozitsiyaga ega, vatanparvar, mas'uliyatli va axloqan barkamol insonlar ham zarurdir. Insonning haqiqiy kamoloti faqat ilm bilan emas, balki uning ma'naviy dunyosi, odobi, qadriyatlarga bo'lgan munosabati, jamiyat oldidagi mas'uliyati va insoniy fazilatlari bilan ham belgilanadi. Ma'naviy tarbiya insonni komil shaxs sifatida shakllantirishda muhim o'rin tutadi. U yosh avlod qalbida ezgulik, halollik, adolat, mehr-oqibat, bag'rikenglik, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat kabi fazilatlarni qaror toptiradi.

Ayniqsa, bugungi axborot xurujlari, turli g'oyaviy tahdidlar va yot qarashlar kuchayib borayotgan bir davrda yoshlarning ongini asrash, ularda sog'lom dunyoqarashni shakllantirish, mustaqil fikrlash va to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda ma'naviy tarbiyaning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Shu sababli zamonaviy ta'lim va ma'naviy tarbiyaning uyg'unligini ta'minlash bugungi kunning eng dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Ta'lim muassasalarida o'quvchilarga puxta bilim berish bilan bir qatorda, ularni komil inson qilib tarbiyalash, yuksak axloqiy va ma'naviy fazilatlarni shakllantirishga ham alohida e'tibor qaratish zarur. Faqat shundagina kelajakda jamiyatning ravnaqiga hissa qo'sha oladigan, bilimli, ongli va ma'naviy yetuk avlodni voyaga yetkazish mumkin bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Mazkur mavzu yuzasidan olib borilgan ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, ta'lim va ma'naviy tarbiya masalasi pedagogika fanining markaziy muammolaridan biri sifatida keng o'rganilgan. Tadqiqotlarda ta'lim jarayoni nafaqat bilim berish, balki shaxsning ichki dunyosini shakllantirish, uning axloqiy va ijtimoiy fazilatlarini rivojlantirishga xizmat qilishi zarurligi qayd etiladi. Shu bois ko'plab ilmiy manbalarda ta'lim va tarbiyaning o'zaro uyg'unligi pedagogik jarayonning asosiy tamoyili sifatida talqin qilinadi.

Pedagogik adabiyotlarda ma'naviy tarbiya tushunchasi keng yoritilib, u shaxsning axloqiy ongini, qadriyatlar tizimini, e'tiqodi va hayotiy pozitsiyasini shakllantirishga qaratilgan jarayon sifatida izohlanadi. Ayrim tadqiqotlarda ma'naviy tarbiya jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida baholanib, unda yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash ustuvor vazifa ekanligi ta'kidlanadi. Xususan, ilmiy ishlarda vatanparvarlik, fuqarolik mas'uliyati, bag'rikenglik va insonparvarlik kabi sifatlarni shakllantirish masalalari alohida o'rin egallaydi.

Shuningdek, bir qator ilmiy manbalarda ta'lim va tarbiya integratsiyasi masalasi chuqur tahlil qilingan. Bu tadqiqotlarda ta'lim jarayonini tarbiyaviy maqsadlar bilan boyitish, o'quv materiallarini ma'naviy mazmun bilan uyg'unlashtirish zarurligi asoslab beriladi. Mualliflar dars jarayonida o'quvchilarning nafaqat bilim olishiga, balki ularning axloqiy tafakkuri, ijtimoiy munosabatlari va shaxsiy mas'uliyatini rivojlantirishga qaratilgan metodlardan foydalanishni tavsiya etadilar.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'rganilgan manbalar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

Birinchidan, zamonaviy ta'lim insonning intellektual salohiyatini oshirishga xizmat qilsa, ma'naviy tarbiya uning axloqiy fazilatlarini shakllantiradi.

Ikkinchidan, bu ikki yo'nalish uyg'un holda olib borilgandagina barkamol shaxsni tarbiyalash mumkin bo'ladi.

Uchinchidan, globallashuv sharoitida ma'naviy qadriyatlar yoshlarni turli zararli g'oyalardan himoya qiluvchi muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Natijada, ta'lim va tarbiya uyg'unligi jamiyat barqarorligi va taraqqiyotini ta'minlashda asosiy omillardan biri ekanligi aniqlandi.

Zamonaviy ta'limning mohiyati. Zamonaviy ta'lim bugungi globallashuv va tezkor axborot almashinuvi sharoitida tubdan yangilanib bormoqda. U nafaqat bilim berishga, balki o'quvchilarda amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga ham yo'naltirilgan. Innovatsion texnologiyalar, interaktiv usullar va raqamli platformalar asosida tashkil etilgan bunday ta'lim tizimi o'quvchilarni faollikka undaydi, ularning dars jarayonidagi ishtirokini oshiradi hamda mustaqil o'rganish qobiliyatini rivojlantiradi. Masalan, onlayn kurslar, virtual laboratoriyalar, sun'iy intellekt asosidagi dasturlar orqali bilim olish imkoniyatlari kengayib bormoqda.

Shuningdek, zamonaviy ta'lim shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni ham o'z ichiga oladi. Har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi va ehtiyojlarini hisobga olgan holda individual ta'lim yo'nalishlari ishlab chiqiladi. Bu esa o'quvchilarning o'z

salohiyatini to'liq namoyon etishiga yordam beradi. Tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish, jamoada ishlash kabi ko'nikmalar zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismlaridan hisoblanadi.

Bundan tashqari, zamonaviy ta'lim faqat nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmay, balki hayotiy tajriba bilan bog'liq bo'lishi kerak. Amaliy mashg'ulotlar, loyihaviy ishlar, startap tashabbuslari orqali o'quvchilar real hayotga tayyorlanadi. Bu jarayon ularning kelajak kasbiy faoliyatida muvaffaqiyat qozonishiga zamin yaratadi.

Ma'naviy tarbiyaning ahamiyati. Ma'naviy tarbiya insonning ichki dunyosini boyitadi, uning hayotga bo'lgan qarashlarini shakllantiradi. U orqali yosh avlodda vatanparvarlik, insonparvarlik va mehr-oqibat tuyg'ulari rivojlanadi. Bu jarayon avvalo oilada boshlanib, keyinchalik ta'lim muassasalari va jamiyat orqali davom ettiriladi.

Ta'lim va tarbiya uyg'unligi. Ta'lim va ma'naviy tarbiyaning uyg'unligi o'quv jarayonida o'z ifodasini topadi. O'qituvchining shaxsiy namunasi, darsdagi muhit, o'quvchilar bilan munosabat — bularning barchasi tarbiyaviy ahamiyatga ega. Shuningdek, dars jarayonida milliy qadriyatlar, urf-odatlar va an'analarni singdirish orqali yoshlarning ma'naviy dunyosini boyitish mumkin.

Zamonaviy jamiyatda o'rni. Hozirgi axborot asrida dunyo juda tez sur'atlar bilan o'zgarib bormoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va turli axborot manbalari orqali har xil g'oyalar, qarashlar va mafkuralar keng tarqalmoqda. Bu holat bir tomondan insonlar, ayniqsa yoshlar uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda, chunki ular bilim olish, dunyoqarashini kengaytirish va zamonaviy yangiliklardan xabardor bo'lish imkoniga ega. Biroq, ikkinchi tomondan, turli yot g'oyalar, zararli axborotlar va salbiy ta'sirlarning ham tez kirib kelishiga sabab bo'lmoqda.

Shunday murakkab sharoitda yoshlarning to'g'ri yo'lni tanlashi, oqni qoradan ajrata bilishi, mustaqil fikr yuritishi va turli zararli ta'sirlarga berilmasligi uchun ularda mustahkam ma'naviy asos shakllangan bo'lishi zarur. Ma'naviy tarbiya

yoshlarning nafaqat axloqiy fazilatlarini rivojlantiradi, balki ularda Vatanga muhabbat, milliy qadriyatlarga hurmat, insoniylik, mas'uliyat, halollik va bag'rikenglik kabi muhim xislatlarni qaror toptiradi. Ana shu fazilatlar esa ularning jamiyatda o'z o'rnini topishida, ongli va faol fuqaro bo'lib yetishishida katta ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri ham yoshlarni nafaqat bilimli, balki kuchli ma'naviyat egasi bo'lgan insonlar qilib tarbiyalashdir. Chunki zamonaviy jamiyat taraqqiyoti faqat ilm-fan va texnologiya bilan emas, balki yuksak axloq, sog'lom dunyoqarash va ma'naviy yetuklik bilan ham chambarchas bog'liqdir. Shu sababli ta'lim jarayonida ma'naviy tarbiyaga alohida e'tibor qaratish, uni innovatsion pedagogik yondashuvlar, interfaol usullar va zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Zamonaviy ta'lim va ma'naviy tarbiya bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan, bir-birini to'ldiruvchi muhim jarayonlardir. Ta'lim insonning aqliy salohiyatini, bilim va ko'nikmalarini rivojlantirsa, ma'naviy tarbiya uning ichki dunyosi, axloqi, odobi, vatanparvarligi, insonparvarligi va hayotga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Shuning uchun ham bugungi kunda faqatgina nazariy bilim berish bilan cheklanib qolish yetarli emas. Yosh avlodni har tomonlama barkamol etib voyaga yetkazish uchun ularda yuksak ma'naviy fazilatlarini ham tarbiyalash zarur.

Ayniqsa, globallashuv va axborot oqimi kuchaygan hozirgi davrda yoshlarning ongini turli salbiy ta'sirlardan asrash, ularda mustaqil fikrlash, to'g'ri qaror qabul qilish, milliy qadriyatlarga hurmat va umuminsoniy fazilatlarini shakllantirish nihoyatda muhimdir. Bu esa ta'lim va tarbiyaning uyg'un holda olib borilishini talab etadi. Maktab, oila va jamiyat hamkorligida tashkil etilgan ta'lim-tarbiya jarayoni

o‘quvchining nafaqat bilimli, balki odobli, mas’uliyatli, halol va komil inson bo‘lib yetishishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta’lim va ma’naviy tarbiya bir-birini to‘ldiruvchi va ajralmas jarayonlardir. Ularning uyg‘unligi orqali jamiyatga foydali, mustaqil fikrlovchi, bilimli va ma’naviy yetuk shaxsni tarbiyalash mumkin. Shu bois ta’lim tizimida nafaqat o‘quvchilarga puxta bilim berish, balki ularni komil inson sifatida shakllantirish, ularda yuksak axloqiy va ma’naviy fazilatlarni rivojlantirishga ham alohida e’tibor qaratish zarur.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.
3. Musurmonova O. Ma’naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2008.
4. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
5. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Aloqachi, 2000.